

**ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ В
НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПОЗИТИВНИХ
ЗМІН МВС УКРАЇНИ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ 2013-
2014 рр. (на прикладі оновленого однострою поліцейських та
порядку здійснення військового вітання)**

Т.С. Вайда,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

У спадщину від Радянського Союзу правоохоронним органам України дісталось чимало елементів колишнього тоталітарного режиму, котрі (елементи – *уточнено нами*) тривалий час міцно утримувалися в організаційно стійкій та відносно закритій від громадянського суспільства міліцейській корпорації – 1) застаріле мислення досвідчених правоохоронців, котре було сформовано ще за часів соціалізму; 2) доведення підрозділам (чи окремим працівникам) та виконання ними планових показників при охороні публічного порядку (в боротьбі із злочинністю); 3) домінування репресивногостилуєв роботіколишніх міліціонерів; 4) захист, в першу чергу, провладних структур, а не українського народу чи громадянина (типовий приклад – антинародні дії спецпідрозділу міліції «Беркут» під час проведення Євромайдану); 5) прив'язаність зовнішніх атрибутів форменого одягу (наприклад, п'ятикутні зірки на пагонах, назви спеціальних звань тощо) до соціалістичного минулого.

Революція Гідності (Євромайдан), котра відбулася в Україні з 24 листопада 2013 р. по 22 лютого 2014 р., суттєво прискорила процеси не тільки євроінтеграції української держави, а й реформування МВС України в цілому. Враховуючи загальнодержавні законодавчі тенденції щодо реалізації на практиці комплексу заходів з декомунізації в різних сферах соціального життя (заміна елементів комуністичної символіки на архітектурних формах, демонтажі на всій території держави пам'ятників радянським вождям та політичним діячам того

періоду, перейменування існуючих назв вулиць і населених пунктів з комуністично-ідеологічним підтекстом тощо), невідворотно відбулися зміни і в самій системі МВС України: з врахуванням стану фактичного ведення війни на сході країни став більш актуальним новий порядок військового вітання (патріотичний аспект); проведено заміну назви міліція на поліція, що обумовило наступні зміни колишнього форменого одягу міліціонерів на однострій поліцейських (наприклад, змінився як сам колір форменого одягу, так і осучаснилися його складові елементи – проведена принципова заміна на пагонах п'ятикутних зірок (зірочок) на відомчі восьмикутні променисті зірки тощо).

Варто вказати, що внутрішні явища щодо трансформації правоохоронного відомства активно відбувалися й раніше – як мінімум протягом останнього десятиліття. Зміни стосувалися не тільки штатного скорочення правоохоронців, а й кількості відомчих закладів вищої освіти, відбулося оновлення філософії правоохоронної діяльності (зміцнення акценту на надання соціальних послуг органами та підрозділами поліції), обрання як пріоритету для працівників поліції принципу гуманного ставлення щодо людини, захист прав та свобод громадянина.

Метою роботи є уточнення відомчих позитивних змін, які відбулися у службовій діяльності працівників Національної поліції та опосередковано детерміновані подіями Революції Гідності 2013-2014 рр. (на прикладі однострою поліцейських, порядку військового вітання, змін назв спеціальних звань правоохоронців тощо). Дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи ОДУВС із проблеми «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773).

У системі оновлених змісту правоохоронної діяльності та іміджу нової поліції розглянемо по-перше зміни, котрі торкнулися зовнішнього виду працівників поліції. За результатами проведеного аналізу елементів однострою поліцейського варто зазначити, що більшість його складових мають сріблястий колір (наприклад, на кашкеті філігранний ремінець сріблястого кольору, який прикріплюється двома форменими гудзиками сріблястого кольору; кокарда сріблястого кольору, котра прикріплюється спереду на околиці кашкета; металева пряжка сріблястого кольору

ременя; нарукавний знак, котрий має форму щита із зображенням восьмикутної променистої зірки світло-сірого кольору; уздовж контура нарукавного знака – обрамлення світло-сірого кольору;затискач до галстука; кокарда; аксельбант типу А та Б сріблястого кольору; гудзики формені металеві сріблястого кольору та ін.) [1].

Як можна побачити з цього переліку елементів форменого одягу сріблястому колір – типовий колір багатьох компонентів однострою поліцейських. Філософія його (кольору – уточнено нами) застосування означає наступне:він виходить з сірого, висловлює прагнення до свободи і спробу подолати всі обмеження. Срібний символізує аристократичність, відмінність і гроші.Його позитивними характеристиками є освітлення об'єкта, відображення, проникнення, неупередженість, плавність, сильне бажання. Срібний колір відрізняється стійкістю і зменшує хвилювання. Він завжди повільно струменіє, звільняє від емоційної скутості, відрізняється здатністю проникати скрізь. Володіє умінням припиняти суперечки (через неупередженість). У міфології срібний колір пов'язували зі срібною ниткою, що скріплює душу і тіло.

Розглянемо зміни, котрі відбулися у форменому одязі поліцейських. Так, в системі службової субординації працівників Національної поліції стали застосовуватися погони, котрі мають деякі відмінності від їх аналогів, що тривалий час використовувались в радянській (та й українській) міліції. Так, погони нашивні для середнього складу поліціїмають формупогон-муфт або накладних погон з тканини чи з тканой стрічки темно-синього кольору, з вишитим або тканим зображенням гілок дубасріблястого або сірого кольору, з однією, двома або трьома восьмикутними променистими зірками сріблястого або сірого кольору [2].

Зміни торкнулися й головного убору поліцейських. Кашкет типу Б для вищого складу поліції (генерала поліції третього та другого рангів) за зовнішнім виглядом та конструкцією такий самий, як і кашкет типу А (для молодшого та середнього особового складу поліції), з козирком, обтягнутим лаковою шкірою чорного кольору, із гаптуванням сріблястого кольору у вигляді шнура по краю козирка та з околишем, на якому вишиті листки дуба (по чотири в обидва боки від кокарди) (курсив –

виділено нами), які розташовані між кокардою та гудзиками, філігранного ремінця сріблястого кольору, який прикріплюється двома форменими гудзиками сріблястого кольору.

Кашкет типу В для вищого складу поліції (генерали поліції першого рангу) за зовнішнім виглядом та конструкцією такий самий, як і кашкет типу Б, з гаптуванням у вигляді листків калини і дуба та шнура сріблястого кольору по краю козирка, вишивкана околиці кашкету також має вигляд листків дуба.

На костюмі, зокрема, в кутиках коміра кітеля присутні гаптування сріблястого кольору (для осіб вищого складу поліції) у вигляді листків калини з трьома ягодами.

Гаптування сріблястого кольору у вигляді листків калини з трьома ягодами в кутиках коміра присутні також на куртках костюма та сорочках типу В та Г для вищого складу поліції.

Елементи національної культури мають і такі предмети однострою поліцейських, як галстук (чоловічий та жіночий). Галстук типу Б за зовнішнім виглядом та конструкцією такий самий, як і галстук типу А, на основній деталі – вишивка сріблястого кольору у вигляді емблеми Національної поліції (діаметр – 35 міліметрів), під якою вишитодві лаврові гілки.

Військове вітання поліцейських є складовим компонентом більш широкого особистісного утворення – фахової культури правоохоронця та елементом корпоративних цінностей.

У сучасних умовах на шляху інтеграції України в європейську сім'ю за ініціативи уряду та Президента України було запропоновано відійти від багаторічних радянських пережитків у взаємовідносинах поліцейських і законодавчо закріпити військові привітання «Слава Україні», «Героям слава». Відповідний Закон Президента України підписав від 4 жовтня 2018 року[3].

Документом внесено наступні зміни: у ряді кодифікованих нормативних документах (в Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, Стройовому статуті Збройних Сил України, Статуті гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України) у тексті слово «товариш» замінено словом «пан (пані)».

У відповідності з вимогами статті 84 Стройового статуту Збройних Сил України та статті 20-1 Закону України «Про Національну поліцію» на вітання начальника (керівника) або старшого за військовим (спеціальним) званням «Слава Україні» всі військовослужбовці (поліцейські), які перебувають у строю,

відповідають: «Героям слава». Якщо начальник (керівник) або старший за військовим (спеціальним) званням прощається, на його слова «Слава Україні» військовослужбовці (поліцейські) відповідають: «Героям слава»[2; 4].

Поза строем на вітання начальника або старшого за військовим званням «Бажаю здоров'я, пане (пані)» або «Вітаю, воїни (воїне)» військовослужбовці відповідають: «Бажаємо (бажаю) здоров'я, пане (пані)», додаючи в кінці відповіді військове звання без зазначення роду військ чи служби[4].

Торкнулися зміни й спеціальних звань поліцейських. В системі службової субординації з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» зникли такі традиційно радянські спеціальні звання, як молодший сержант міліції, старшина міліції та прапорщик міліції. Натомість з'явилися такі оновлені спеціальні звання, як капрал поліції, введено ранги для спеціального звання генерала поліції (першого, другого та третього рангу) [2].

Революція Гідності стала можливою не тільки внаслідок локального посягання на основні свободи українців, а й була глибоко детермінована історично та спиралася на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Вона стала могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх динамічної самоідентифікації, становлення нації.

Революція Гідності зробила суттєвий вплив на розвиток багатьох сфер українського суспільства, і, в першу чергу, – у сфері забезпечення громадського порядку та публічної безпеки – в напрямку удосконалення діяльності правоохоронних органів:

- надала поштовх для переформатування української міліції в Національну поліцію (2015);

- сприяла подоланню рудиментів сепаратизму в ментальності національної політичної (правоохоронної) еліти, піднесенню патріотичної налаштованості поліцейських;

- обумовила впровадження з урахуванням передового поліцейського досвіду європейських та інших країн світу нових цивілізованих підходів щодо роботи органів та підрозділів Національної поліції;

- внесла опосередковано зміни у зміст та організацію освітнього процесу закладів освіти МВС України в частині осучаснення професійної підготовки особового складу

Національної поліції з урахуванням соціально-економічних умов сьогодення;

- відбулося покращення у статутних взаємовідносинах між поліцейськими та керівниками (патріотичний аспект військового вітання «Слава Україні!» – «Героям слава!»);

- проведено кардинальні зміни в однострої працівників поліції;

- здійснена ревізія спеціальних звань атестованих поліцейських.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами в редакції від 31.08.2018). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4> (дата звернення: 28.03.2019).

2. Про однострій поліцейських : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 823 (із змінами в редакції від 05.05.2017). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF/conv> (дата звернення: 28.03.2019).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо вітання «Слава Україні! – Героям слава!» : Закон України від 4 жовтня 2018 року № 2587-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2587-viii> (дата звернення: 28.03.2019).

4. Про Стройовий статут Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 року № 549-XIV (в редакції від 14.10.2018). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/549-14> (дата доступу: 28.03.2019).